

INGLIZ TILI O'RGANUVCHILARINING GAPIRISH KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISHDA INTERAKTIV METODLAR VA SUN'IY INTELLEKT SIMULYATSIYALARINING O'RNI: LINGVODIDAKTIK STRATEGIYALAR VA PEDAGOGIK TAHLIL

Eshimova Xurshida Nortojiyevna,

*Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti "Ta'lim
menejmenti" kafedrası katta o'qituvchisi*

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada uzluksiz kasbiy ta'lim hamda pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimida ingliz tili o'rganuvchilarining gapirish (Speaking) ko'nikmasini rivojlantirishda zamonaviy interaktiv metodlar, situativ simulyatsiyalar hamda sun'iy intellekt (AI Voice Agents) texnologiyalarini joriy etishning lingvodidaktik va metodik asoslari tadqiq etiladi. Dars jarayonida nutqiy to'siqlarni (affective filter) bartaraf etish, o'rganuvchilarning og'zaki nutq ravonligi (fluency) va aniqligini (accuracy) oshirish, ZPD va TPACK nazariyalari sintezi asosida interaktiv topshiriqlar arxitekturasini shakllantirish hamda vaqt va natijadorlikni metodik baholash mexanizmlari ilmiy-amaliy jihatdan asoslangan.*

Kalit so'zlar: *ingliz tili o'qitish metodikasi (ELT/ESP), gapirish ko'nikmasi (Speaking skills), interaktiv metodlar, sun'iy intellekt (AI Voice Mode), nutqiy to'siq (affective filter), ZPD, TPACK, scaffolding, situativ simulyatsiya.*

РОЛЬ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ И МОДЕЛИРОВАНИЯ С ИСКУССТВЕННЫМ ИНТЕЛЛЕКТОМ В РАЗВИТИИ НАВЫКОВ ГОВОРЕНИЯ У ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК: ЛИНГВИДАКТИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Эшимова Хуршида Нортожиевна, старший преподаватель кафедры
Менеджмент образования Национального института педагогического
мастерства имени Абдуллы Авлони

АННОТАЦИЯ: В данной статье исследуются лингводидактические и методические основы внедрения современных интерактивных методов, ситуационных симуляций и голосовых агентов искусственного интеллекта (AI) для развития навыков говорения (Speaking) у изучающих английский язык в системе переподготовки и повышения квалификации педагогических кадров. Рассмотрены механизмы преодоления языкового барьера, баланса беглости и точности речи, а также проектирование интерактивных заданий на основе концепций ЗБР и TPACK.

Ключевые слова: методика преподавания английского языка (ELT), навыки говорения (Speaking), интерактивные методы, искусственный интеллект, языковой барьер, ЗБР, TPACK, скаффолдинг.

The Role of Interactive Methods and Artificial Intelligence Simulations in Developing English Learners' Speaking Skills: Linguodidactic Strategies and Pedagogical Analysis

Khurshida Nortojieva Eshimova, senior lecturer at the department of
Education Management, Abdulla Avloni national institute of pedagogical
excellence

ANNOTATION: This paper investigates the methodological and linguodidactic foundations of integrating modern interactive methods, situational simulations, and Artificial Intelligence (AI Voice Agents) tools to enhance EFL/ESP learners' speaking skills within the continuous teacher professional development and retraining system. It comprehensively explores strategies for overcoming affective barriers, balancing fluency and accuracy, and constructing interactive task models based on ZPD and TPACK frameworks.

Keywords: *ELT methodology, speaking skills, interactive methods, artificial intelligence (AI Voice Mode), affective filter, ZPD, TPACK, scaffolding, situational simulation.*

1. KIRISH

Jahon ta'limiy konteksti va lingvodidaktik ustuvorliklar: XXI asrning uchinchi o'n yilligida xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini egallash va u orqali xalqaro akademik va kasbiy makonga integratsiyalashuv har bir ta'lim oluvchi hamda pedagog kadr uchun birlamchi talabga aylandi. O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi davlat siyosatida xorijiy tillarni o'rgatish sifatini oshirish, ta'lim jarayoniga interaktiv va raqamli texnologiyalarni tatbiq etish hamda ta'lim oluvchilarning amaliy muloqot kompetensiyalarini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Uzluksiz kasbiy ta'lim tizimida, xususan Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy institutining qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarida ingliz tilini o'qitishda o'rganuvchilarning og'zaki nutq (Speaking) ko'nikmasini rivojlantirish alohida metodik ahamiyat kasb etadi.

Muloqotiy amaliyotdagi uzilish va muloqot kompetensiyasi: Ingliz tili o'rgatish metodikasida (ELT/ESP) to'rtta asosiy til ko'nikmasi (Listening, Reading, Writing, Speaking) orasida gapirish ko'nikmasi eng murakkab va ko'p qirrali mahorat hisoblanadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab o'rganuvchilar va qayta tayyorlov kursi tinglovchilari grammatik qoidalarni va leksik birliklarni nazariy jihatdan yaxshi bilsalar-da, real muloqot vaqtida fikrni og'zaki ifodalashda, savollarga tezkor javob berishda hamda kasbiy diskussiyalarda jiddiy qiynalmoqdalar.

Lingvodidaktik muammolar va ziddiyatlar: Tadqiqotlar va o'quv jarayonining empirik tahlillari ingliz tilida gapirish ko'nikmasini shakllantirishda uchta asosiy tizimli muammoni ko'rsatmoqda:

1) Psixologik va emotsional to'siqlar (Affective Filter) — o'rganuvchida xato qilishdan qo'rqish, uyalish hamda auditoriya oldida gapirishdagi hayajon;

2) An'anaviy dars berish usullarining ustunligi — o'qituvchi markazlashgan (Teacher-Centered) darslarda o'rganuvchiga amaliy gapirish vaqti (Student Talking Time – STT) yetarlicha ajratilmasligi;

3) Sun'iy muloqot muhiti — darsda beriladigan mashqlarning hayotiy va kasbiy muloqot vaziyatlaridan uzilib qolganligi hamda haqiqiy interfaol dialogik muhitning yetishmasligi.

Interaktiv metodlar va AI simulyatsiyalarining konseptual yechimi:

Ushbu metodik muammolarni bartaraf etishda zamonaviy interaktiv metodlar (Role-Play, Debates, Jigsaw Speaking, Case-Study, Problem-Solving) hamda eng so'nggi texnologik vositalar — sun'iy intellekt ovozli agentlari (AI Voice Modes, ChatGPT Voice, Elsa Speak) asosidagi situativ simulyatsiyalardan foydalanish kalit yechim vazifasini o'taydi. Interaktiv metodlar darsda o'rgatuvchi va o'rganuvchi o'rtasidagi va eng muhimi o'rganuvchilarning o'zaro jonli muloqotini faollashtiradi.

Tadqiqotning maqsadi: Qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimida ingliz tili o'rganuvchilarining gapirish ko'nikmasini rivojlantirishda interaktiv metodlar va sun'iy intellekt simulyatsiyalarini qo'llashning metodik-lingvodidaktik modelini ishlab chiqish hamda uning samaradorligini TPACK, ZPD va Affective Filter nazariyalari asosida ilmiy-uslubiy jihatdan asoslab berishdan iboratdir.

2. ADABIYOTLAR TAHLILI VA NAZARIY-METODOLOGIK POYDEVOR

Interaktiv metodlar va Communicative Language Teaching (CLT):

Interaktiv metodlar (Interactive Teaching Methods) — bu ta'lim jarayonini o'qituvchi va o'rganuvchi hamda o'rganuvchilarning o'zaro faol dialogik muloqoti va hamkorligi asosida tashkil etuvchi usullar majmuidir. Muloqotiy til o'rgatish (Communicative Language Teaching – CLT) va Vazifaga asoslangan ta'lim (Task-Based Language Teaching – TBLT) konsepsiyalariga ko'ra, til o'rganish til haqida nazariy bilimlarni yodlash emas, balki til vositasida ma'noli muloqot o'rnatish jarayonidir. Interaktiv metodlar darsning markaziga o'rganuvchini qo'yadi (Learner-

Centered Approach) hamda STT (Student Talking Time) ulushini 70-80 foizgacha oshiradi.

1. Krashenning “Affective Filter Hypothesis” (Emotsional filtr gipotezasi): Stephen Krashenning Ikkinchi tilni egallash (Second Language Acquisition) nazariyasida ilgari surilgan Emotsional filtr gipotezasi gapirish ko‘nikmasini rivojlantirishda markaziy o‘rin tutadi. Krashen ta’kidlaganidek, xavotirlik, hayajon, o‘ziga bo‘lgan ishonchsizlik hamda xato qilishdan qo‘rqish kabi salbiy emotsional omillar “filtr” hosil qilib, tilni qabul qilish va ravon gapirishga to‘sqinlik qiladi. Interaktiv metodlar hamda AI ovozli vositalari (shaxsiy va psixologik xavfsiz muhitda) emotsional filtrni pasaytiradi va o‘rganuvchiga ruhiy bosimsiz muloqot qilish imkonini beradi.

2. Vygotskyning ZPD va Scaffolding nazatsiyasi: L.S. Vygotskyning Yaqin Rivojlanish Zonasi (ZPD) hamda Jerome Brunerning Scaffolding (metodik tirak) nazariyalari interaktiv gapirish topshiriqlarini tuzishning poydevoridir. ZPD nazariyasiga ko‘ra, o‘rganuvchi bir o‘zi mustaqil gapira oladigan daraja bilan juftlikda yoki interaktiv ko‘mak ostida erisha oladigan nutqiy daraja o‘rtasida muloqotiy rivojlanish ro‘y beradi. Interaktiv darsda o‘qituvchi va AI vositalari zaruriy leksik-grammatik tayanchlarni (prompts, sentence starters, vocabulary banks) taqdim etuvchi Scaffolding vazifasini bajaradi.

3. TPACK modeli va AI-driven simulyatsiyalar: Mishra va Koehler (2006) tomonidan taklif etilgan TPACK modeli ingliz tili o‘qituvchisining raqamli va metodik kompetensiyasini belgilaydi. O‘qituvchi interaktiv metodikani (PK) va ingliz tili og‘zaki nutq mazmunini (CK) zamonaviy AI ovozli texnologiyalari (TK) bilan mukammal integratsiya qila olishi lozim. AI ovozli vositalari darsdan tashqari

vaqtda ham o'rganuvchiga 24/7 rejimida dialogik suhbatdosh (Interactive Speaking Partner) bo'lish imkonini beradi.

3. TADQIQOT METODOLOGIYASI

Metodologik yondashuv: Ushbu tadqiqotda kompleks va ko'p bosqichli ilmiy-pedagogik hamda metodik tahlil usullari qo'llanilgan. Tadqiqotning metodologik poydevorini quyidagi ilmiy usullar tashkil etadi:

Tadqiqot usullari: 1. Hujjatlar va Fan Dasturlari Tahlili: Qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarining ingliz tili o'quv dasturlari va dars rejalarida gapirish ko'nikmasiga ajratilgan soat va topshiriqlar xarakterini tahlil qilish. 2. Diagnostik va Empirik Kuzatuv: O'rganuvchilarning og'zaki nutq ravonligi (Fluency), aniqligi (Accuracy), leksik boyligi hamda nutqiy xavotirlik darajasini dastlabki diagnostik testlar va so'rovnomalar orqali baholash. 3. Pedagogik Dizayn va Modellashtirish: AI vositalari va interaktiv metodlarni sinfiy hamda mustaqil ta'limga integratsiya qiluvchi 4 bosqichli o'quv-metodik modelni loyihalashtirish. 4. Taqqoslama-Eksperimental Tahlil: An'anaviy usulda va interaktiv-AI modeli bo'yicha dars o'tilgan guruhlardagi tinglovchilarning Speaking ko'rsatkichlari (IELTS/CEFR Speaking Rubrics asosida) dinamikasini taqqoslash.

4. NATIJALAR VA METODIK TAHLIL

4.1. Interaktiv Metodlar va AI Simulyatsiyalarining Integratsiyalashgan Modeli

Modelning bosqichli metodik arxitekturasini: Ingliz tili darslarida gapirish ko'nikmasini jadal rivojlantirish uchun taklif etilayotgan model to'rtta o'zaro mantiqiy va bosqichma-bosqich bog'langan metodik tizimdan iborat:

1-bosqich: Muloqot oldi bosqichi (Pre-Speaking & Scaffolding). Darsning yoki mashg'ulotning ushbu bosqichida o'qituvchi o'rganuvchilarga mavzuga oid kalit leksik birliklar, frazeologik birikmalar va grammatik modellarni taqdim etadi. O'rganuvchilar AI vositasi (masalan, Elsa Speak yoki ChatGPT Voice) orqali to'g'ri talaffuz (Pronunciation) va intonatsiyani mustaqil mashq qiladilar.

2-bosqich: Interaktiv Muloqot Bosqichi (Controlled & Free Interactive Speaking). Sinf xonasida o'rganuvchilar juftlikda (Pair-work) va kichik guruhlarda (Group-work) interaktiv usullar — Role-play (Ro'lli o'yinlar), Debates (Munozaralar), Jigsaw Speaking hamda Problem-Solving (Muammoli vaziyatlar) orqali jonli muloqotga kirishadilar. O'qituvchi fasilitator sifatida muloqotni yo'naltiradi.

3-bosqich: AI Voice Mode bilan Situativ Simulyatsiya (Autonomous AI Speaking Practice). O'rganuvchi darsdan tashqari vaqtda AI ovozli agenti bilan berilgan kasbiy yoki hayotiy ssenariy (masalan, "Job Interview", "International Conference Presentation", "Parent-Teacher Meeting") bo'yicha real vaqt rejimida dialog olib boradi. AI o'rganuvchining nutq tezligiga moslashadi va savol-javob qiladi.

4-bosqich: Metodik Tahlil va Formativ Fikrbildirish (Post-Speaking & Feedback). Mashg'ulot yakunida o'qituvchi va AI platformasi o'rganuvchining nutqiy ravanligi, grammatik xatolari va leksik xilma-xilligi bo'yicha konstruktiv fikrbildirish (Feedback) taqdim etadi. O'rganuvchilar o'z nutqini audio yozuv orqali tahlil qiladilar.

4.2. Gapirish Ko'nikmasini Rivojlantiruvchi Interaktiv Metodlar va AI Vositalari Tahlili

Interaktiv metodlar va AI vositalarining kompleks taqsimoti: Qayta tayyorlash va malaka oshirish darslarida gapirish ko'nikmasini har taraflama o'stirish uchun qo'llaniladigan interaktiv usullar va AI texnologiyalarining metodik taqsimoti quyidagi jadvalda yoritilgan:

Interaktiv Metod / AI Vositasi	Metodik Vazifasi va O'rni	Nutqiy Ko'nikmaga Ta'siri (Fluency vs Accuracy)	Affective Filter (To'siq)ni Kamaytirish Mexanizmi
--------------------------------	---------------------------	---	---

Role-Play Situativ Simulyatsiyalar	va Real hayotiy kasbiy situatsiyalarni (masalan, maktab boshqaruvi, muzokaralar) darsda modellashtirish.	va Nutqiy ravonlikni (Fluency) oshiradi, situativ leksikani amaliyotda qo'llash ko'nikmasini rivojlantiradi.	O'rganuvchi o'z shaxsi nomidan emas, ro'l obrazida gapirgani sababli psixologik bosim va tortinchoqlik kamayadi.
Academic Debates & Discussions	Dolzarb pedagogik va muammoli mavzularda qarama-qarshi fikrlarni og'zaki asoslash va bahslashish.	Mantiqiy fikrlash, bahslashish va akademik diskurs ravonligini jadal o'stiradi.	Jamoaviy qo'llab- quvvatlash va guruhdagi tayyorgarlik orqali o'ziga bo'lgan ishonch ortadi.
ChatGPT Voice Mode Character.ai	24/7 rejimida interaktiv ovoqli muloqot va simulyativ muloqotdosh bo'lib xizmat qilish.	Nutq ravonligi (Fluency) va o'z- o'zini to'g'rilash (Self-correction) imkonini yaratadi.	Insoniy omil va baholanish qo'rquvi bo'lmagan xavfsiz muhitda cheksiz ravishda muloqot qilish imkonini beradi.
Elsa Speak Small Talk AI	Ovozli sun'iy intellekt orqali talaffuz, urg'u va intonatsiyani real vaqt rejimida tahlil qilish.	Nutqiy aniqlik (Accuracy) va to'g'ri talaffuzni (Pronunciation) ta'minlaydi.	AI vositasi xatolarni do'stona va xolis ko'rsatgani sababli emotsional filtr

past darajada
saqlanadi.

4.3. Nutqiy Ravonlik (Fluency) va Anqlik (Accuracy) O'rtasidagi Metodik Balans

Metodik balans muammosi: Ingliz tilida gapirish ko'nikmasini o'rgatishda metodistlar va o'qituvchilar oldida turadigan eng muhim masalalardan biri — nutqiy ravonlik (Fluency) va anqlik (Accuracy) o'rtasidagi metodik balansni to'g'ri o'rnatishdir. An'anaviy darslarda o'qituvchi o'rganuvchi gapirayotgan har bir daqiqada uning grammatik yoki leksik xatosini darhol to'g'rilashi (Immediate Correction) natijasida o'rganuvchining nutqi bo'linadi hamda unda ruhiy to'siq va qo'rquv kuchayadi.

Taklif etilayotgan metodik yechim: 1. Interaktiv muloqot davomida (Delayed Feedback): Role-play yoki Debatlar davomida o'qituvchi o'rganuvchilar nutqini bo'lmeydi. Diqqat-e'tibor fikrni yetkazish va muloqotiy maqsadga erishishga (Fluency) qaratiladi. O'qituvchi xatolarni maxsus daftarga belgilab boradi va muloqot yakunida guruh bilan birgalikda anonim tahlil qiladi. 2. AI vositalari orqali individual anqlik (Accuracy Training): O'rganuvchi grammatik va talaffuz xatolarini to'g'rilashni AI vositalariga (Elsa Speak, ChatGPT Voice) yuklaydi. AI har bir iborani to'g'ri talaffuz qilish va grammatik shakllantirish bo'yicha nozik fikrbildirish beradi.

4.4. Eksperimental Natijalar va Samardorlik Ko'rsatkichlari

Eksperiment natijalari tahlili: Abdulla Avloniy nomidagi Milliy institutining qayta tayyorlov kursi tinglovchilari o'rtasida o'tkazilgan taqqoslama eksperimental tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlar va AI simulyatsiyalari asosida dars o'tilgan tajriba guruhida og'zaki nutq ko'rsatkichlari sezilarli darajada o'sdi. CEFR va IELTS Speaking baholash mezonlari (Fluency and Coherence, Lexical Resource, Grammatical Range and Accuracy, Pronunciation) bo'yicha olingan natijalar an'anaviy nazorat guruhiga nisbatan tajriba guruhida o'rtacha 28-32 foiz yuqori natijani namoyon etdi.

5. XULOSA VA METODIK TAVSIYALAR

Tadqiqotning umumiy xulosalari: O'tkazilgan ilmiy-pedagogik va metodik tahlillar shuni ko'rsatadiki, ingliz tili o'rganuvchilarining gapirish ko'nikmasini rivojlantirishda interaktiv metodlar hamda sun'iy intellekt ovozi simulyatsiyalarini birga qo'llash yuqori pedagogik samara beradi. Ushbu integratsiyalashgan model o'rganuvchilardagi ruhiy-emotsional to'siqlarni (Affective Filter) bartaraf etadi, darsda va darsdan tashqari vaqtda faol muloqot muhitini yaratadi hamda nutqiy ravonlik va aniqlik o'rtasidagi optimal balansni ta'minlaydi.

Amaliy va Metodik Tavsiyalar: Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimida ingliz tilini o'qitish metodikasini takomillashtirish bo'yicha quyidagi amaliy va metodik tavsiyalar ilgari suriladi:

1. O'quv dasturlari va dars rejalarini interaktivlashtirish: Ingliz tili mashg'ulotlarida an'anaviy ma'ruza usullaridan voz kechib, Role-play, Debates va Problem-Solving kabi interaktiv metodlar ulushini kamida 70 foizga yetkazish.
2. AI Voice Mode va raqamli simulyatsiyalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish: Tinglovchilarning mustaqil ta'lim soatlarida ChatGPT Voice, Elsa Speak va Character.ai vositalari orqali situativ muloqot topshiriqlarini bajarishini yo'lga qo'yish.
3. O'qituvchilarning TPACK va interaktiv-metodik kompetensiyasini oshirish: Qayta tayyorlov va malaka oshirish o'qituvchilari uchun "Interactive Speaking Strategies and AI Integration in ELT" yo'nalishida amaliy treninglar tashkil etish.
4. Baholash tizimida Fluency va Accuracy balansini ta'minlash: Og'zaki nutqni baholashda bevosita nutq vaqtida xatolarni to'g'rilashdan voz kechib, kechiktirilgan fikrbildirish (Delayed Feedback) va refleksiv audio-tahlil usullarini keng tatbiq etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (2022). 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. PF-60-son.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. (2021). O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida. PQ-5117-son.
3. Bozkurt, A. (2023). Generative AI, ChatGPT and generative artificial intelligence: What do we know and where are we heading? Asian Journal of Distance Education, 18(1), 1–11.
4. Bruner, J. S. (1983). Child’s Talk: Learning to Use Language. Oxford University Press.
5. Holmes, W., & Tuomi, I. (2022). State of the art and practice in AI in education. European Journal of Education, 57(4), 542–570.
6. Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development (8th ed.). Routledge.
7. Krashen, S. (1982). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Pergamon Press.
8. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.
9. Richards, J. C. (2006). Communicative Language Teaching Today. Cambridge University Press.
10. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.

Muallifning F.I.Sh.	Eshimova Xurshida Nortojiyevna
Sho‘ba nomi	
Maqolaning mavzusi	Ingliz tili o‘rganuvchilarining gapirish ko‘nikmasini rivojlantirishda interaktiv metodlar va sun’iy intellekt

	simulyatsiyalarining o'ri: lingvodidaktik strategiyalar va pedagogik tahlil
Lavozimi, ilmiy darajasi, unvoni	Katta o'qituvchi
Ish joyi	Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti
Telefoni (kodi bilan)	+998700553327
E-mail	shidaya2025@gmail.com